

EN POSTFRÖKENS BREV OCH DAGBÖCKER

(fortsättning)

av Elisabeth Sahlgren

Paris den 21/10 28.

Min kära syster.

Jag ligger i min stora breda säng och skriver — rummets stol vickar så betänkligt under min tyngd.

Förra veckan så här dags hade jag inte en aning om att jag skulle vara i Paris i dag, hade inte ens en tanke ditåt. Men jag är glad att jag tog Gud i hågen och reste ifrån alltsammans, nu är jag trött på alla strider.

Paris är bedårande. Hur tror du det kändes för mig att som i dag sitta i Tuilleritradgården och därefter Luxembourgparken och sola mig och njuta av en underbar blomprakt så långt ögat beväpnat med glasögon kunde se?

Ibland har man tur. Jag fick sällskap med en ung käck norska, som också hux flux rymde till denna världsmetropol — av för mig okänd anledning. Vi ha tagit in på samma hotell. Priset är inte mer än ungefär 2: 25 per natt i svenska pengar. Det kan man väl kalla billigt. Vi ska även i fortsättningen äta frukost på bar — *stående*. Det är billigare och så känner man sig så parisisk när man med de andra hänger över disken . . .

Jag var något till lycklig över att slippa sjösjukans förbannelse fastän det blåste friskt och många voro sjuka. Norskan var »ett kadaver» under hela överfarten. Det var dock inte långt ifrån att även jag blev det. En tysk kom fram till mig och berättade att han blivit av med hela sin frukost. Det smärtade honom tydligen mer än själva plågan . . .

Syster din.

Chère Soeur,

Som du ser av ovanstående har jag gjort fantastiska framsteg i det ädla franska språket!!!

Det var hyggligt av dig att skicka *Quelque'un*es kåseri i Sv. Dagbladet i den riksbekanta betygsfrågan. Ack att man hade hennes förmåga att gissla kvickt och träffande. Att inte själv vara direkt engagerad i saken kanske gör det lättare att ta den litet mer »von oben». Jag kan inte neka till en viss skadeglädje över att den chef, som i sitt utlåtande om en post-expeditör skrev: »hos henne föreligger en viss nervositet, som ej synes men väl anas» själv fick en liten åthutning av kåsösen: »hos denne lille postmästare kan man nog både se och ana mycket». Det var kanske han, som enligt ett skrivbiträdes utsago tre gånger lät ändra utskriften. För var gång sjönk den utpekades värde i postalt hänseende. Där torde man kunna tala om samvetsnöd.

Man får bara hoppas, att den våg med vilken Sankte Per väger mänskligheten på den yttersta dagen ej skall vara lika känslig som den guldvåg varmed vi blevo vägda och befunna för lätta. Nåja, den dagen, den sorgen.

Här skall du få ett utdrag ur ett opus, tillsänt Trafiktidningen av en, som kallar sig Bocken Bruse . . . (det har tydligen sett dagens ljus på grund av min sista insändare med bl. a. önskan om att en del betyg borde hamna på postmuséet till eftervärldens förnöjelse): »Man vet inte, om man skall skratta eller gråta åt dem, säger den lilla överbegåvade fröken i pepparrottsstaden, men i museum skall dom, säger hon, och så skrattar hon, så tårarna tillra värre än om hon under sin lilla söta näsa hade all världens pepparrot.» (Slut på citatet.) Han skulle se mig nu, ensam och fattig, kämpande för min stackars själ.

Men du skall också veta, att jag fått vänliga brev både från kvinnliga och manliga vänner och kamrater. Om jag bara finge ilskan under kontroll. Den är farlig både andligt och lekamligt.

Som t. ex. häromdagen på Avenue de l'Opera, där jag gick i djupa vredgade tankar försänkt och i rask takt, i så rask takt man kan gå i en myllrande hop. Plötsligt kände jag mig skuffad och knuffad över hövan och upptäckte, att jag nonchalerat stopptecken och nu kämpade mot en från sidan framvällande mänskoflod, som hotade att dränka mig. Halmstrået jag sträckte mig efter var fyra orörliga hästben, som undveks av alla andra. Då jag lyfte mina blickar mot höjden, varnade jag, att benen behärskades av en ryttare, lika orörlig han. Tja, d. v. s. han skakade på huvudet åt det vimsiga fruntimret därnedan, men som han även log, stannade jag lugnt kvar. Och så äntligen lik en modärn Moses höjde han sin stav och delade »havet».

I vanliga fall klarar jag trafiken riktigt bra.

Underligt att det går så lätt att slinka in i en ny skepnad. Där har jag gått år in och år ut, dag in och dag ut, postkontor in och postkontor ut och levt efter paragrafer och momenter. Väggeklockans tickande och tackande och väckarklockans skramlande har angivit rytmen i mitt liv. Och så — plötsligt — går jag här, en dagdrivare och flanör av Guds nåde. Jaha, det känns så hemmavant som vore det från moderslivet. Jag insuper med ögon, öron, förnuft och alla sinnen denna nya tillvaro i frihetens tecken. »La liberté» borde jag skriva förstås, men det är ett så förbålt vackert ord, *Frihet*, så det får stå. Fraternité och Egaltié kan jag däremot inte översätta, det låter så främmande i mina öron på ärans och hjältarnas språk. Aj, aj, är jag nu där igen... Har man svårighet att minnas något, då finns ett ofelbart medel, man slår en knut på näsduken. Vad gör man för att *glömma*?

President Poincaré, marskalkarna Foch, Pétain och kanske ett par till, krigsmakten till lands och sjöss, jag och många av landets egna söner och döttrar ha firat tioårsminnet av »l'armistice». Tack vare »Petit Parisien» håller jag mig underrättad om vad som tilldrar sig i högre kretsar, på gator och torg. Jag infann mig i god tid på Place d'Etoile, som dock var nästan fullbokad. Med bedjande blickar, vänligt småleende och vassa armbågar lyckades jag klämma in mig i massan och även bli accepterad med min brutna franska och oavbrutet tecken- och ögonspråk. Förövrigt var det ett sådant sorl och buller, dövstumspråket hade varit det enda raka.

Plötsligt inträdde den »tysta minuten», så plötsligt, att den blev som en chock. Den hördes nästan mer än allt jubel, som följde under de timmar den stora paraden pågick. Den var det mest överväldigande jag sett i utstyrselväg. Fanor och musikkårer i det oändliga, infanteri, kavalleri, artilleri och pansarvagnar och kulsprutor marscherade, red, rullade och dånade fram. Till slut kom rullstolsgardet, hjälpt av rödakorsare, män och kvinnor, kvinnor mest. En lång kavalkad, ännu så ung... Le jour de Gloire var med när och över oss. Och i sin grav med den evigt brinnande lågan låg den okände soldaten, ensam, förvandlad till några benknotor. Jag undrar, om han inte hellre velat ligga bland sina kamrater, som vilade på krigskyrkogårdarna i Flandern och andra ärans fält...

När mörkret föll på, förvandlades Paris till »la ville du lumière» mer än än vanligt. Hade jag beblandat mig med folkmassan hela dagen, så var det naturligtvis bara att fortsätta. Jag satt på ett boulevardcafé och beundrade illumineringen under tärande av café noir och en croissant (kassan tillät icke mera) i konversation med en ung man, en tjeckoslovak. Det var verkligen roligt att utbyta åsikter med en representant från en ny stat. — — —

Paris den 3/12 28.

Kära Systerskapet.

Du skulle se situationsmiljön, »La Rotonde». Det är som du nog vet ett boulevardcafé, närmare bestämt i Montparnasse, jämte Le Dome det mest populära bland artister, modeller och mystiska individer. Till de sistnämnda kanske jag bör räknas.

Klockan är 10 på morgonen. Jag intar min »petit déjeuner» bestående av café crème och en (har inte råd till fler) croissant, mest påminnande om en giffel. Här kan man få se sådana där långhåriga manliga figurer, som man trodde voro utdöda för länge se'n. Alldeles bredvid mig sitter en typ med »baksidan fram» för att uttrycka mig med Grönköpings Veckoblad och mitt emot ett par, inför vilket man ställer sig frågan: »är Hon Han eller Han Hon». Ja, det är mycket man får se, innan ögonen falla av . . .

Caféerna äro verkligen en härlig uppfinning. De äro ett hem, åtminstone för mig, som främling och fattig är. Bläck, penna och papper finns för den skrivsjuke. Ibland tycker jag nog, att garçonen ser förebrående på mig, det är kanske för den stora åtgångens skull. Det kan också bero på, att timmarna bli fler än croissanterna. Men här är ju så trivsamt. Fimpar och tändstickor slängs ogenerat på golvet och pratas gör det på många språk, även det svenska. Skandinaverna gå mest på Le Dome, men jag tycker det är mera intressant här. Japanska, ryska och latinska artister och turister ha nyhetens behag.

Hade jag ej arvssynden att dras med vore jag vid det här laget slank som en tändsticka. Ett mål om da'n, inte en smörklick på veckotal, inte en chokladbit. Medan jag väntar på metron, brukar jag väga mig. Men jag undrar jag, om inte vågarna äro lika opålitliga, som franska äkta män lär vara. Åtminstone i litteraturen, någon annan erfarenhet har jag ännu inte . . . Nog låter det litet konstigt att jag på en ny våg efter några minuters resa utan att ha intagit förtäring tycks ha ökat ett par kilo så där.

Det är ännu ej bestämt, när jag skall resa hem. Kan du tänka dig, jag har begärt ytterligare sjukbetyg av dr Rubensohn, men det går kanske inte att tjusa till honom, så han ger mig det obesedd. Även om det av mitt brev tydligt framgick, att jag ännu är farlig för den allmänna säkerheten. Min vikarie, vem det nu är, är säkert en större tillgång för kontoret. Visst kommer jag att längta hem till Jul, om den också är mera arbetsam än fridsam i kassan. I mitt hem och min »adoptivfamilj» och även andra familjer, vinkar »från förflutna år så mången vänlig stjärna», som någon känslig poet uttryckt sig. Men jag vill inte tjänstgöra, inte än . . .

Nu skall jag berätta något ganska lustigt. En dag fick jag ett brev, inlämnat i Paris men eftersänt från Enköping. Adressen var följande:

Mademoiselle X de Enkopio, Stockholm, Suède
Hotel de Chevreuse
Paris (6).

Det var en vördsam anhållan om ett rendez-vous på angiven plats. Den som önskade detta möte var min kavaljer från »L'armistice». Tyvärr kom budskapet 3 veckor för sent . . . För övrigt var det ganska egendomligt, att det kom alls. Jag grubblade över, var han fått »Enkopio» ifrån tills jag kom ihåg att han frågat, om jag ej hade några frimärken, han var filatelist, se. Allt jag kunde åstadkomma var ett märke, som revs löst från kuvertet. I Paris hade man nöjt sig med stämpeln »inconnu» och sänt det till Reklamationskontoret i Stockholm, där man inte i första taget lämnar ett brev i sticket. Därifrån åkte det iväg till Enköping, där fpass Björkman försedde dess framsida med anteckningen: Mademoiselle X = Mademoiselle Elisabeth Sahlgren, och på baksidan stod det varnande »aj aj aj». En honnör till Kungl. Postverket.

Det var nästan synd, att jag inte fick höra mer från Tjeckoslovakien. Inte var dag får man höra skildringar från en stat i tillblivelse frisch vom Fass. Han å sin sida var mycket intresserad av Nobileexpeditionen. Han trodde, att vi skummade av raseri över italienarnas grymhet att lämna Malmgren att dö, ensam i isöknen. Och att kannibalism förekommit. Jag försökte rehabilitera den stackars Nobile, som misslyckats med sin expedition och säkert fick ett ganska otrevligt mottagande av den äregirige Mussolini. Att Malmgren blivit mördad fanns det ingen i Sverige som trodde.

Jag läser franska tidningar 3 ggr om dagen. Värst upplyftande äro de ej. Av innehållet utgörs 50 % av mord och rån. Av allt att döma ha kvinnorna lika lätt att gripa till kniv och revolver som männen. Därvidlag äro de jämställda. Annars är det klent med den saken. Trafikolyckor är det gott om, men de avfärdas mycket lätt, åtminstone i jämförelse med de svenska tidningarnas ingående redogörelser. Under rubriken »Les accidents dans la rue et sur la route» (vet ej, om det är riktigt rätt, men du förstår nog) står olyckorna angivna ungefär så här »monsieur N. N. boende där och där överkörd Boulevard Montparnasse. St. Lazare». Det sistnämnda betyder, att den skadade förts till nämnda sjukhus. Enkelt och flärdlöst. Men gäller det svartsjukedrama, då mon Dieu spalt efter spalt, vad han sa' och vad hon sa', om överhuvud någon av dem kunde tala, och vad folket sa och det är inte litet det, och vad följden blev. Och kommer polisen på någon liten skum, abnorm affär, då snålas det ej med spaltutrymme. »Chaque-un a son mauvais gout».

Paris, La Rotonde den 7/1 29.

... Tack för brev, som lästes med förtjusning om också med en smula avund. Vad ni måtte haft det glatt och trevligt i släkts och vänners sköte. Det är så det skall vara om julen. Här står den minsann inte bakom dörren, klappar på och myser. Stackars lilla Jesusbarnet, det har inte mycket att säga till om. Det är nog Merkurius, köpmännens och handelns gud, som regerar i folks tankar och hjärtan.

Jag har trängts med de stora mänskomassorna i de stora affärerna, rakt inte för att köpa men desto mer för att studera miljö och kunder.

Det kanske låter uppkäftigt, men jag tycker att vårt NK både är vackrare inrett och har flottare varor än t. ex. Magasin du Printemps, som hör till de förnämligare. Det är så mycket strunt inblandat bland utsökta saker.

Livet på gatorna påminner om »Valborgsmäss» i Uppsala med dess karnevalsyra. Inte mig emot, jag insuper atmosfären, men kommer säkert inte att sakna den. Tacka vet jag Enköpings stora kullersteniga torg, utan eller betäckt med snö och vid den här tiden med stora, granna julgranar, noga granskade och helst nedprutade av spekulanter.

Min julafton är snart skildrad. Hädanefter kommer jag inte att känna något snyftsnyft inför »den ensamme kamrerns julafton», skildrad och tecknad i jultidningar. Där sitter han vid ett vackert dukat bord, dignande av matljuvligheter och dryckjom. »Den ensamma postfrökens» julafton-utsvävningar bestod av ett sådant där smalt långfranska, lite' smör, en korb och, hör och häpna, en stor flaska rödvin, avnjutet på mitt rum i sällskap med Svenska Dagbladet och en färgplansch, Mannen med guldhjälmen, på väggen.

Från mitt kära La Rotonde var jag utestängd. Där fejades och pyntades för nattens orgier till julens ära. Hade jag varit stadd vid kassa, hade jag säkert deltagit, och detta i sällskap med en trevlig familj, men 30 kronor i svenska pengar snyter man inte ur näsan. Skulptören Anders Ohlson med fru gjorde jag bekantskap med på en liten restaurang med måltider à prix fixe. Vi ha haft angenämt och glatt i hans ateljé, där skulpturen Västanvinden, avsedd för en fontän i Landskrona, motser sin fullbordan. Tack vare dem har jag fått se litet av det nattliga Paris. Jag har således träffat samman med en del konstnärer, som på enklare men trivsamma caféer dryfta konstens och livets frågor. Det mest spännande var en kväll, då vi tyst och försiktigt smög oss genom Montmartres smala, mörka gator till Lapin agile, som ofta ärades med besök av apacher. Dessa hade tyvärr givit stället reklam genom att sticka ned sonen till ägaren, Père Frédéric. Den här kvällen tycktes alla sorger glömda. Frédéric tassade omkring som en gammal tomtefar, det var en kväll att minnas.

Jag skulle nästan tro, att en packad sill, inklämd bland de andra sillarna, inte kan ha mindre svängum än vi. Plats för skratt och sång fanns det emellertid. Jag sände en tacksamhetens tanke till Mademoiselle Lillie de Paris, som i vår gamla prästgård lärde oss ungdomar sjunga: »auprès de ma blonde qu'il fait bon fait bon fait bon, auprès de ma blonde qu'il fait bon dormir». Nu kunde jag med liv och lust delta i den uppslupna stämningen. Om det fanns några apacher? Det märkte jag i så fall inte. Vi voro lika vilda allesamman. I alla händelser återvände vi med livet i behåll, om också inte fullt så tysta, som då vi smögo oss dit.

Det är billigt att gå på teater, och det begagnar jag mig av. Mest gynnar jag Stora Operan och Opera Comique av mycket förståeliga skäl, men jag har kommit på den geniala idén att dagarna innan de uppförs skaffa mig pjäserna i obeskuret skick, så där sitter jag och avnjuter även talscenernas föreställningar. På Operan sitter jag helst i någon av de små logerna högst upp. Det är så spännande att se, vad man får för sällskap, härom dagen var det en liten söt äldre dam. Som vanligt blev jag utfrågad om hemland. Hon hade gissat rätt, och förklarade detta med: »les suédoises sont toujours très gentilles.» Äkta fransk artighet.

Nu tar jag verkligen igen, vad jag måst försaka under min flacktillvaro i Landsorten. Jag går på muséer, så sulor och ork frestas över hövan. I sällskap har jag »le guide bleu», torr men ack så lärorik. T.o.m. sådana samlingar, som gå över mitt förstånd, och tydligen andras också av besökareantalet att döma, få besök. Louvren är min tillflykt sön- och helgdagar (fri Entré, se) och jag verkar så hemmastadd, att andra besökande fråga mig, var den och den tavlan finns, Mona Lisa först och främst.

Sista tiden har jag specialiserat mig på kyrkor och kyrkogårdar. Vill man träffa nationens »stora», skaldar, musiker, historiska gubbar o. s. v. gör man det säkrast på Père Lachaise, dit de ädla skuggorna, vördade fädren samlats i väntan på Uppståndelsens dag.

Paris den 15.1.29

Ibland känns det nästan skönt att inte vara connässör, framför allt att inte behöva låtsas det. Jag vågar alltså betrakta och nämna Sacré-Coeur utan att rynka på näsan och mumla något om »krokan». När jag knogar och stretar uppför de vindlande gränderna och pustar ut ett ögonblick, då suckar jag salig »Fata Morgana» med blicken mot de vita kupolerna. Nog verkar det mera sagoslott än bakverk.

De katolska kyrkorna tilltala mitt yverborna sinne genom den praktfulla utsmyckningen. Det är också vackert med böneoffer av vaxljus. De behövas i dunklet.

Framför Jungfru Marias bild brukar de flesta ljusen brinna, igår upptäckte jag, att ett maskulint Helgon blivit mer ihågkommet. Jag köpte det största ljus jag såg, tände det framför Maria och sa högt på ren svenska: »vi kvinnor ska hålla ihop, så var så god».

Naturligtvis passade jag på att göra visit på kyrkogården i Montmartre. Jag stod vid »Kameliadamens» grav och begrundade hennes romantiska levnad och tragiska död, som skänkt både henne och hennes beundrare och skildrare odödlighet.

En äldre gentleman uppenbarade sig plötsligt vid min sida. Han visade den största medkänsla för den stackars »damen», och följde mig sen från grav till grav, ösande ur sitt vetande. Som min Petit Bleu redan förut givit mig de upplysningar jag behövde, önskade jag »monsieur» dit pepparn växer. Det värsta var att jag måste sticka »pourboire» i hans girigt framsträckta hand för att slippa sällskapet. Kanske skulle jag ta upp idén, när jag visar amerikanska turister till rätta på Louvren.

Jag har börjat komma mitt eget land och folk närmare på sistone. Anledningen är ganska originell. Min bekantskapskrets har ökats med en författare, en ung spanjor. Tyvärr beror hans intresse mindre på min vansinniga charm än på min nationalitet och hans sociala samvete. Han har fått för sig, att de grymma svenskarna förtrycka landets urinnevånare, lapparna. Nu vill han få klart för sig, hur det förhåller sig med den saken.

Där fick man kniven på strupen, ska jag säga. Vad fasen vet jag egentligen om Lappland och lapparna? Vore han nöjd med mina kunskaper om poststationer, postkontor och knutpunkter och en kartskiss över dessa, skulle jag nog kunna klara av det hela på tio minuter. Några fjäll och floder (nej älvar heter det förstås) kanske jag kunde driva upp efter lite funderande.

Vad var att göra? Jag skyllde helt enkelt på min dåliga franska, som ej tillät några intressantare föreläsningar. Men så mycket kunde jag säga, att Sverige var en upplyst stat, som följde lag och rätt och fördömde orättvisor, som det höves ett demokratiskt styrt land. Kanske svävade jag lite på målet till en början, men när jag hävdade, att *VAR MANS RÄTT* stod högt i kurs, då kände jag mig på fast mark. Kära Moder Svea, jag hoppas du var nöjd med ditt styvbarns avhållande från att »kacka i eget bo».

Inom mig skämdes jag över min okunnighet om Midnattsolens land och det sorgliga faktum att jag aldrig sett en lapp annat än på Skansen. För att i någon mån reparera skadan skrev jag till Enköpings bokhandel med begäran att få mig tillsänd utförlig litteratur om Lappland. Det

kom en bok, skriven av en turist, som lustvandrat däruppe en sommar. Det var ej vad jag hoppats få. Det var bara fjäll, älvar, myrar, myggor, lusgranar och martallar. Visserligen försökte jag översätta till franska, men det blev inte riktigt lyckat.

Och lapparna, var fanns dom? Jo på omslaget. Det pryddes med en »urinnevånare», dekorativ i sin granna dräkt, stakande sig fram på skidor i sällskap med en hund. Det kunde åtminstone varit en renhjörd med i bilden . . .

Som komensation lovade jag den unge mannen att lämna bättre besked, när jag återvänt till mitt avlägsna land. Jag får väl slå en knut på näsduken, så jag inte glömmer mitt löfte.

Det är inte utan att jag börjar längta hem. Den här månaden har jag sjukledigt, och nästa semester . . .

Paris den i mannaminne kallaste dagen i Februari månad 1929.

Käraste Syster,

nu drar det ihop sig till hemresa i alla fall. Det går ej att streta emot längre. Jag vill inte riskera doktor Rubensohns heder och samvete, och årets semesterledighet sjunger på sista versen. De dagar som skulle ägnats släkten i höstas, kanske jag har till godo nu, n'est-ce pas, Madame?

Alltså vänder jag ett kyligt Paris ryggen och kommer till dig om någon vecka. D. v. s. »om Gud vill och redskapet håller», du känner igen dvärgalåten — man vågar inte utmana gudarna. Det är en ganska snäll syster du får hem. Måtte inte den gamla ilskan komma tillbaka. *Lite'* skadar ej, bara den inte blir sur och tjatig. Qui vivra verra. Gör nu iordning den röda mattan. Den gödda kalven blir en delikatess för min utsvultna mage.

Det blir dock många jag kommer att sakna, som satt sprätt på min vistelse här, inte minst min trevliga språklärlarinna, Madame Fernande Olivier. Enligt egen uppgift frånskild hustru till — Picasso. Vare därmed hur som helst — modell har hon med säkerhet varit. Jag har med egna ögon sett en skulptur av hennes markerade anlete gjord av mästaren. Våra lektioner voro kolossalt uppiggande. En kväll bjöd jag henne med på La Rotonde, hon pekade ut för mig de mest kända artisterna och de ännu mer kända modellerna, afrikanskan Aysha och framför allt Kiki, som är legendarisk.

Du tycker inte, att -18° är något att sjäpa sig för, men här är det en katastrof. I mannaminne har det ej rätt en sådan kyla. Rörledningarna frysa sönder. De lär vara placerade på husens yttersida. Det sägs, att svenska ingenjörer och montörer importerats för att klara av eländet. Jag läste häromdagen i tidningen, att en resande fick köldslag, när han från metrons relativa värme klev ut i den bistra verkligheten.

Inte mer än vad jag är absolut tvungen till är jag hemma på mitt rum. Hurra för alla bistron, som locka frusna vandrare till sig. Ett Hurra även för dessa fyrfat med kastanjer, som tjäna ett dubbelt ändamål. De lindra såväl händernas som magens kval. Åtminstone för en stund. Man bär dem en bra stund, de heta kastanjerna, inte fyrfaten... Och se'n mums, mums.

So long, mina kära.

Din rätt så hemlängtande syster.

*Den äventyrliga hemresan
Skildring ur en dagbok*

Från vår gamla socken har min syster och jag hämtat ett ordstäv. Det lyder: »Om Gud vill och re'skapet håller.» Både i tal och skrift ha vi haft mycket användning av detta. Det är som någon sorts besvärjelse. Vi blanda in högre makter i våra planer — försöker få dem vänligt inställda, så att säga.

I det brev, som bebådade min ankomst var naturligtvis reservationen tydligt angiven. Varför vände gudarna ryggen till den här gången? Tyckte de att jag blivit alltför självrådig?

Allt gick tokigt från början. Den angivna dagen var jag sjuk, angripen av den grasserande »la grippe», i Sverige mera känd under beteckningen »flusnan». Petit Parisien uppgav, att 400 utlänningar avlidit i epidemin. Att moi même skulle bli det 401:a offret började jag misstänka, där jag låg, nej satt i ett kallt rum, utan hiss 5 trappor upp, och utan drickbart vatten.

Dock — hade man en gång klarat spanska sjukan inte fick man ge sig för la grippe. Strida bör man, annars dör man. Insvept i pälsen, hasande upp- och nedför trappstegen klarade jag törsten genom inköp av des bouteilles à limonade. Det medlidsamma städet erbjöd sig bota min hosta genom ingnidande av jod på rygg och bröst.

»Sämre kan jag knappt bli», sa' jag, »så kör till». Och hon körde till. Nog var det effektivt alltid — på sitt sätt. Huden gick bort, hostan stannade kvar.

Hem skulle jag emellertid — levande eller död. Helst levande. Per metro och sviktande ben lyckades jag en dag ta mig ned till Nordisk Voyage för att beställa biljetter. Resebyrån var packad med oroliga resenärer. Jag fick tag på ett Svenskt Dagblad och förstod orsaken. Kaos rådde på färjleden Trelleborg—Sassnitz. Färjorna lågo infrusna både här

och där. Utan biljetter, jag orkade ej utvänta kön, återvände jag till hotellet. Det var nästan slut på kamplusten. Jag visste ju inte att en räddningsexpedition var på väg.

På bistron hade man saknat mig. Den snälla Anna Lisa, maka till skånske skulptören Anders Ohlson, kom som en ljusets ängel in i min mörka tillvaro. Genom hennes goda vård blev jag så pass bra, att jag efter några dagar och med hennes hjälp äntligen stod på tåget. »Hoppas du klarar dig ordentligt hem», sa Anna Lisa. »Om Gud vill och re'skapet håller», sa' jag.

Skral var jag men kunde naturligtvis inte låta bli att intressera mig för medpassagerarna — ett tyskt par av obestämd ålder och vikt. Om ej skämttidningarna och mina egna ögon bedrog mig måste de tillhöra gulascherna, krigs- och kristidens »överklass». Allt vittnade mot dem, damens flotta pälsar, gnistrande ringar, hals- och armband och inte minst konversationen.

Ingenting av ståten väckte min avund. Men när de dukade upp sin delikata färdkost och jag kände snålvattnet samlas i mungiporna, då förstod jag proletärens hat mot överklassen och den känsla, som fyllde den lilla »Flickan med tändstickorna», där hon satt hungrig och frusen. Mitt känslösvall lade sig emellertid till ro, då Herr Gulaschbaronen plockade fram en guldliknande tandpetare och vällustigt avlägsnade spåren efter den läckra måltiden. Chevalereskt överräckte han därefter redskapet till sin gemål, som tacksamt fortsatte reningsakten till det egna gebissets fromma. Det är mycket man har att vara tacksam för. Tänk om paret varit av det barmhärtiga slaget och bett mig dela läckerheterna och guld tandpetare — det hade aldrig gått väl . . .

I arla morgonstunden kom jag till Hamburg, där jag måste göra ett par timmars uppehåll för att invänta tåget till Sassnitz. Grått och ruggigt var det i den stora hallen, men från badinrättningen där strömmade en skön värme, som ej var att motstå. Kosta vad det ville, ett hett bad skulle jag ha. Det fick jag, därtill schamponering och manikyr. Underbart . . . Till slut satt jag på tåget norrut i spänd förväntan på vad som komma skulle.

Sista underrättelserna om isförhållandena lät inte lovande. »Färjorna inställda» hade man sagt redan i Paris och någon dementi hade ej hörts av, så något större hopp om att de blivit »lössläppta» hyste jag ej. Tåget tuffade i alla fall på, och det var bara att följa med.

Lyckligtvis hade jag nu ett trevligare sällskap än förut, en glad gutt fra Norge. Han kom från Rhenprovinserna, där han satt sig in i allt vad till vinbranschen hörer. Jag var honom gärna behjälplig att bedöma

smakproven han medförde av olika årgångar. Tyvärr får jag ej så många tillfällen att visa mina kunskaper hädanefter.

Hurra . . . Färjan låg på plats, när vi äntligen kom till Sassnitz. Tyvärr den tyska Preussen — men dock en färja. Bums ombord. Den skulle gå tidigt på morgonen, sa dom, och nu var klockan 19, så någon direkt brådska var det då inte. Tur hade jag i alla fall. Det fanns de, som gått i Sassnitz ett par dygn och väntat på lägenhet. De hade ej haft det trevligt. Somliga hade bott på kalla hotell och andra logerat i väntsalen.

Stämningen var tryckt, synd att den glade gutten ej stod till tjänst med några uppiggande smakprov. Samtalet rörde sig mest om Titanic- och andra olyckor. Jämte 4 andra fick jag koja i en liten hytt, i vanliga fall begagnad av betjäningen. Min hosta hade tilltagit i styrka och var nu en plåga inte bara för mig. Hyttkamraterna voro rörande älskvärda i sin iver att proppa i mig allt möjligt ur de medhavda medicinförråden. Bra blev jag inte. Men jag överlevde natten, och det var vackert så . . .

Kl 7 började färjan brumma och väsnas och gjorde back och full fart framåt, isen brakade och knakade och kraschade och alla undrade: »hur ska det här gå egentligen». De behövde ej undra så länge. Kl 11 satt vi fast med tysk grundlighet. Här hjälpte inga böner, back eller framåt. Isen upptornad meterhögt så långt man såg!

Det var inte annat att göra än ta dagen som den kom. Nu rörde sig konversationen om Italamännen på isflaket. På mig hade situationen en viss stimulerande verkan — jag glömde t.o.m. att hosta. Jag försökte trösta mig med att det säkert efter känt mönster skulle komma en undsättnings-expedition via flyg, nedkastande cigarretter. Om inte annat så kom nog kapten Lundborg och tog vår kapten, för att fullfölja likheten med omdiskuterat drama.

Allteftersom dagen skred, steg spänningen. Lite var började vi titta i plånböcker och väskor. Skulle kontanterna räcka till räddning från sväldöden? Maten började för övrigt allt mer påminna om kristidens både kvali- och kvantitativt. Och natten föll och humöret med den.

Ensam gick jag upp på däck. Där var underbart tyst och stilla. Is, mera is och ännu mera is och över den en gnistrande stjärnhimmel. Och jag njöt. En tacksamhetens suck över att jag fick vara med om detta letade sig fram mellan två hostattacker.

Befälet hade lugnat passagerarne med, att den yngre och kraftigare svenska färjan lämnat Trelleborg och gamla Preussen skulle utnyttja dess uppbrutna isränna. Förväntansfullt stirrade vi i gryningen ut över havet efter räddaren i nöden. Ja, där låg Drottning Victoria — fastfrusen nästan sida vid sida med oss. Tablå . . .

De svåra isförhållandena i februari 1929.

Plötsligt utbröt ett jubel. En isbrytare hade uppenbarat sig vid horisonten. Det var en bra isbrytare, det måste jag säga. Den behövde bara visa sig för att båda färjorna skulle sätta fart. Fart — sa jag fart? En meter back och 2 dm framåt, så back och så full fart framåt, och isen fräste och färjan knakade och hoppade av en förut ej anad energi. Antagligen för att slippa betala assistans.

Hela den dagen och halva natten kämpade sig vår farkost genom isen, men då voro vi lyckligt i hamn. 62 timmar hade färden tagit från Sassnitz till Trelleborg stod det i tidningarna. I det ingick nog dröjsmålet i Sassnitz. (Jag ids inte räkna efter.)

De flesta passagerarna stannade ombord på Preussen. Vi voro dock några stycken, som längtade efter att få beträda fosterjorden, och då »tullarne» talade om, att S.J. ställt uppvärmda II kl. vagnar till vårt förfogande, så tackade vi ja till erbjudandet. En äldre gentleman antrade tåget samtidigt som jag. Ur djupet av hans hjärta kom det: »Sverige är allt ett härligt land. Tycker inte Fröken det?» Visst gjorde jag det och vi sjöng unisont, falskt men uppriktigt: »jag vet ett land långt upp i högan Nord».

Åter i selen.
(Enköping)

Hemma i prostgården hade vi fyra hästar — en av dem var istadig. Min far påstod att Tor och jag voro mycket lika till humöret. Oftast voro vi snälla och arbetsvilliga. Men kom vi till en backe som inte passade oss, då stegrade vi oss och vrenskades och bråkade på alla sätt. Men lät man oss bara vara i fred, så lugnade vi oss och tog hindret med väldig fart.

Jag har ofta tänkt på prostafars ord och verkligen försökt styra mitt temperament. I allmänhet tar jag motgångar med gott humör — om de bara ej bero på småaktighet. Mitt valspråk är: »med glad oförskämdhet kommer man långt».

Det största hindret hittills på min väg har jag ej lyckats klara för egen maskin. Dock — vi äro många med samma problem och vår strid för jämlikhet kanske hjälper våra yngre efterföljare i den fortsatta kampen. Den paniska skräcken hos vissa chefer kanske lagt sig inför »eftertankens kranke blekhet».

Framför allt få vi hoppas att den förståelse och sympati, som vårt motstånd väckt i stora kretsar öppnat ögonen på Vederbörande myndigheter.

Den röda mattan i egentlig bemärkelse var inte utlagd för att fira min come back, men den var det i figurlig. Det var nästan lite hjärtnipande.

Det råder nu en helt annan anda på kontoret än på Olofssons tid, då förhållandet postmästare—personal bäst kunde betecknas »en mot alla, alla mot en».

Den nye chefen, Holtsberg, har på en kort tid förvandlat ett litet helsike — inte till paradiset, det vore för mycket sagt — men till en trivsamt arbetsplats. Det är vackert så. Bl. a. har tjänstgöringen förbättrats betydligt. Våra årslånga klagorop ha äntligen trängt fram till postdirektionens öron. De ha förut tystats ned av vår kärlekskelige chef. Det behöfves absolut ingen personalförstärkning.

En underlig mänska är han. Det måste vara ett drag av sadism. Det kan inte skyllas på olyckligt familjeliv. Han är så beundrad av sin fru, man behöver bara höra hennes »MIN MAN KARL» för att förstå, att han inte behöfve *hävda* sig på kontoret.

Fortfarande försöker han trakassera oss, så *f. d.* postmästare han är. När postdirektionen äntligen kom för att undersöka tjänstgöringsförhållandena hade Olofsson mött vid stationen, energiskt förfäktande sin åsikt: »de' behövs ingen personalökning».

Jag undrar om inte Olofssons desperata försök hjälpte pm Holtsberg till seger på alla fronter. Den sparsamma postdirektionen insåg, att här måste på stunden hjälpas, vad långa år hade brutit.

Hade vi ej haft vår Ture Björkman under hundåren, vet jag ej, hur vi skulle uthärdat. Vore jag skulptör med uppdrag att föreviga hans bild, skulle jag låta hans hand omsluta en stor oljekanna som attribut. Med sitt lugn och stora vänlighet, lyckades han ofta dämpa de upprörda vågorna. Få dem att lägga sig helt översteg t.o.m. hans förmåga.

Som avslutning på kapitlet Olofsson kan det vara lämpligt med ett citat ur ett brev till px Esther Carlholm 31.5.27:

»... Du kan tro det varit sköna dagar se'n O. slutade på kontoret. Han var järnkanslern in i det sista. Det hade varit stor diskussion. Skulle vi uppvakta och tacka med blomster eller skulle händelsen helt ignoreras. Vi gjorde en kompromiss. Tacka skulle vi ej personligen. En kristallvas med vackra rosor sattes in på pm:s bord före hans entré den sista dagen. Den avvaktades med spänning. Vad skulle chefen göra i tjänsteårets sista skälvande minut?

Han tog gåvan, satte bort den på ett skåp, sig själv på sin stol och började dagens arbete som vanligt utan att först komma och hälsa, fastän dörren stod öppen.

Så var det med det... Vi kassörer bad förste postassistenten gå in och säga några ord. Det gjorde han, började åtminstone, men blev genast avbruten: »jag tar inte emot något från mina fiender och som sådana betraktar jag eder». Precis så sa' han. Hade jag varit i Tures ställe hade jag tagit blommorna och satt dem mitt för näsorna på kassörerna — som en lyckönskan. Men den gode Ture bad att få lämna dem till hans fru, om han själv ej ville ha dem. Det fick han i nåder, för säkerhets skull tog han själv, Ture således, hand om de stackars blomstern, gick en trappa upp och överlämnade chevalereskt offergåvan till en mycket förtjust chefinna.

Ja, frid vare med dig, Ettan lilla

Vi ha *Frid*. ÄNTLIGEN. Glory Halleluja...»

Sista sommaren i Enköping.

Ja, visst hade vi Frid och inte utan en hel del Gloryhalleluja också. För ovanlighetens skull tjänstgjorde en ung extra ordinarie postexpeditör, Birgit Hördahl, på postkontoret, där jag i vanliga fall ensam fick representera den degraderade postexpeditörskåren. Är man som hon i 20-årsåldern tänker man mer på glädjeämnena i livet än dess suckan och ävlan.

Det hade öppnats en liten järnvägsrestaurang med billig och god mat och knappt rymmande fler gäster än vårt gäng av unkarlar och gräsänklingar, d. v. s. min yngste bror, som öppnat advokatbyrå, en rådman, en arkeolog från Uppsala med det intressanta uppdraget att låta gräva ut och undersöka lämningarna av det forntida Gråbrödraklostret, och så Birgit och jag, som representerade Kungl. Postverket med den äran. Det rådde onekligen en glad och otvungen stämning vid våra måltider, nästan parisisk . . .

Alla, både släkt och vänner, invaggade sig i tanken att nu hade jag glömt mina kämpatag och resignerat inför övermakten. Jag hade med få ord sagt tagit mitt förnuft till fånga.

Som en bomb slog därför följande notis (med stora bokstäver) ned. Den gick genom jag tror hela svenska pressen.

»KURIÖS BEGÄRAN OM TRANSPORT!

Postexpeditör Elisabeth Sahlgren i Enköping begär förflyttning till vilket postkontor som helst i Lappland . . .»

Utan att nämna ett ord till någon, hade jag sänt in min anhållan till Kungl. Generalpoststyrelsen. »Fait accompli», hör till ett av mina valspråk, som inte ger någon återvändo. Hittills har jag ej behövt ångra mig. Kanske därför att jag har lätt för att rycka upp mina rötter och omplantera dem i ny jord. Jag har också lätt för att lyssna till varningar och goda råd, därför rådfrågar jag ingen.

Nog hade jag väntat, att släkten skulle opponera sig, men att mitt beslut skulle väcka en sådan sensation, det gav mig nästan en chock. Det var dock inom mitt eget land jag stannade. »Har du blivit tokig eller är du kär?» var den vanligaste frågan.

Ingen tänkte på vilken påfrestning det kunde innebära för den, som trodde sig ha funnit en livsuppgift men misslyckats, att år in och år ut tjänstgöra på samma plats utan hopp om befordran och berövad de gemensamma intressen, som förut trots allt funnits med de f. d. kamraterna.

Arvidsjaur

oktober 1929—oktober 1933.

De fyra åren i Lappland stå för mig som »ett sällsamt mellanspel», inte likt något annat. Få brev och knappt någon anteckning finns kvar från denna vidunderliga tid, och ändock står den mer levande för mig

än många andra epoker i mitt ganska brokiga liv. Många människor är jag skyldig stor tack för vad de givit mig genom att väcka mitt intresse för mångt och mycket, som annars ej kommit inom min rayon.

Som t. ex. den spanske författaren i Paris. Genom hans varma känsla för förtryckta folk, dit lapparna enligt hans förmenande hörde, fick jag ögonen öppnade för problemet i dess helhet och Lapplands isynnerhet.

Att efter nära 40 år se tillbaka, är som att titta i ett kalejdoskop. Jag vänder och jag vrider och ideligen komma samma gamla bilder fram. En del synas så överkliga, att jag knappt vågar lita på min syn. Jag tvekade länge att fästa personer och händelser på papperet.

Lyckligtvis har jag under alla år haft kontakt med min första kollega på mitt nya arbetsfält. Jag har ofta ringt Ingeborg Nordfjell, nu gift Weigl och bosatt i Uppsala. Icke blott Post- utan även Televerket har berikats genom våra samtal. Den ena historien har dragit med sig den andra. Jag kan lugnt utan att ta fantasin till hjälp berätta om en tid så vitt skild från vår atomålder.

När vi kollade våra intryck från vår första bekantskap erkände Ingeborg att hon varit för snabb i sin förhandsdom. En postexpeditör med placering i en stad nära Stockholm hade från Paris till Generalpoststyrelsen insänt en anhållan om förflyttning till vilket postkontor som helst i Lappland. Den patriotiska norrlandsflickan, som tyckte att det fanns alldeles tillräckligt med tokiga sörlänningar i Arvidsjaur, greps av panik. Notisen om detta »kuriösa» fall stod i Västerbottens Allehanda och lästes av postmästaren inför alla matgäster på Gästis. Den häpna tystnaden efteråt bröts av Ingeborgs förtvivalade: »Ni ska se, att detta VIDUNDER från Paris kommer hit».

En tid efteråt vid inspektion av kontoret frågade postdirektör Carstensen: »Vad skulle fröken Nordfjell tycka om att få en kvinnlig kamrat?»

»Huvvaligen, va de inte de ja trodde, att vidundret från Paris skulle komma hit...» kved Ingeborg.

Men då sade Carstensen: »de ska jag säga Fröken, att Ni kan vara glad att få henne till kamrat. Hon är mycket trevlig». (Jag har välsignat honom många gånger i mitt hjärta, men det hindrade inte, att jag vid en kommande inspektion då det blev tal om »prövningen» genast drog blankt. Postdirektören log sitt vanliga infernaliska leende. Han beklagade att det inte fanns någon plats ledig i »Argeplog» där jag skulle passat med all min argsinthet. Vi skrattade båda som ofta förr.)

Ovetande om allt ståhej kring min enkla person beredde jag mig för att lämna Pepparrottssta'n. Det blev nästan lite snyftsnyft inför upp-brottet. Jag kände för första gången att jag »rotat» mig. Men det var så

dags det. Mina trogna lovade med hand och mun att sända en räddnings-expedition, om jag ej lät höra av mig inom rimlig tid.

Svårast var det att skiljas från den underbara familj, som nästan från börjat tagit hand om mig och behandlat mig som familjemedlem. Jag tyckte jag svek dem. Då det gällde mina postala vänner, kändes det ej så svårt. Både Ture Björkman och Runefeldt sneglade på befodringsmöjligheter. Att en så utmärkt chef som postmästare Holtsberg inte skulle stanna länge i den nuvarande graden var tämligen säkert. Vi hade haft några goda år på det gamla kontoret, men, men . . .

För att värdigt bereda mig för min debut i norrländska kulinariska njutningar bjöds jag på surströmmingsfest hos chefen. Det kanske var då modet började svikta.

Sålunda väl förberedd i gastronomiskt hänseende startade jag min långa resa. Den gav mig ej någon större sensation förrän efter tågomytet i Jörn. Det tåg, som förde mig vidare verkade lite rumpflugget. Den enda personvagnen, klass III, med träbänkar modell A, fotogenkamin och talgdank försedd, verkade ej riktigt förtroendeingivande, men desto mer farten, 20 km/tim.

Banan var nyligen tagen i bruk, ingen tung trafik och ingen hastighet. Fram kom vi emellertid. På perrongen mötte en äldre, rundlätt man, postmästare O. Hedberg och en ung, rakryggad, slank dam, postassistent Nordfjell. Vid stationen låg ett nytt hotell, där jag tog in. Sen följdes vi åt till Gästis, ungarlars och gräsänklingars matställe. Inte kunde jag då ana, att detta lilla Gästis under många år skulle vara samlingspunkt för så mycken glädje och gamman och gott kamratskap, som det blev.

Det var gott att få mat men stämningen var ganska dov, jag var trött och de andra båda voro tydligen lite misstänksamt inställda.

Det lättade, när vi skakat av oss postmästaren och som goda kolleger började prata post. Alltid fanns det postskvaller inte minst från de upprörda år som gått. Ingeborg hörde till en yngre årgång, som ej blivit så hårt åtgången som Pionjärerna. Att denna vildmarkens dotter med den mörka rösten och ärliga gråa ögonen ingav förtroende det kom man tydligen underfund med. Dessutom var hennes ungdom en stor merit, den ställde henne långt ner i befodringskön.

Det var inte oroliga drömmar, som störde den första natten. Det var pilsnergubbar på Järnvägshotellet. Mitt intåg ägde rum i »Mikaeli», en av de stora kyrkkelgern, då folk från alla håll träffades på »Platsen» i och för affärers uppgörelser som bekräftades med buteljers klang, svordomar och smällande av kortlappar. Som alltid första kvällen på en ny plats räknade jag fönsterrutorna: en, två, tre, fyra och därav 2 spräckta, vad nu det skulle betyda. Jag överväldigades, ej av sömnen men av en

skratlust, som ej var att motstå. Jag måste dra täcket över huvet för att ej höras. Jag skrattade så tårarna rann. Det var som en islossning. Min ungdoms sorglösa skratt från tiden före 1925 hade återkommit.

En tidig morgonpromenad dagen därpå lärde mig känna samhället utifrån. Ingen snö hade ännu kommit, men vattenpussarna voro isade och kallt var det. Jag gick gata upp och gata ned. Någon möjlighet att gå vilse gavs inte. Den som varit pappa för denna bebyggelse och dessa gator hade vetat att göra det lätt för sig. Troligen hade han slagit sig ned vid ett ritbord, försett sig med papper, penna och linjal och så mätt, linjerat och ritat kvarter efter kvarter av samma storlek och skilda åt av breda gator (om man nu kan tala om gator i detta sammanhang, vägar är rätta ordet). Hade jag ej vetat att det var Arvidsjaur jag klev omkring i, skulle jag trott jag hamnat i Klondyke eller något annat nybyggarsamhälle i Wild West.

Några trottoirer fanns ej och behövdes inte heller. Hela långa huvudgatan (som jag antog den var) låg öppen och fri för den morgontidiga flanören. Vid södra »stads»gränsen invid en tjärn låg en danspaviljong och vid den norra låg kyrkan, och så var det skog. Men på andra sidan gatan bredde Lappstaden ut sig. Den Lappstad, som vid mitt avskedsbesök hos släkten i Stockholm noga studerats i Nordisk Familjebok, den enda bilden från Arvidsjaur. Där stod de nu levande, de små fyrkantiga

Arvidsjaur kyrkby 1928.

byggnaderna med långa sluttande tak i all sin gråhet. När jag se'n hittade några kyrkstugor, röda timmerstugor, fann jag allt vara ganska gott.

Det mest spännande återstod att göra, min entré på postkontoret och att lokalisera mig för morgondagens debut.

Arvidsjaur, oktober 1929.

Kära släkt i allmänhet och syster isynnerhet!

Porris, porris! (jag tror det betyder goddag, förresten är det lapska, och det låter så vackert med långa klingande »ärr«).

Jag hoppas att några, åtminstone någon låtit lura sig av de vykort jag frikostigt uppvaktat med. Det var så frestande att markera dessa grå kåtor med tecken, utmärkande Postkontor, Gästis och andra prominenta byggnader. Att korten föreställde glimtar från Lappstaden och ej Kyrksamhället erkännes härmed om också motvilligt.

Visste jag ej att jag hamnat i Arvidsjaur i svenska lappmarken, kunde jag lika gärna tro att jag vore i Klondyke eller något annat nybyggsamhälle i Wild West.

Det här brevet blir lite hit och dit, ni få följa med i galoppen så gott ni kan eller vill.

T. v. hyr jag rum hos en pensionerad barnmorska, som nog varit med om det mesta. Åtminstone om man får tro hennes hårresande historier om färder i mörker och snöstormar över fjällen och de stora »havsträskan» Hornavan, Uddjaur m. fl. för att hjälpa lapp- och andra kvinnor i nödens stund. Naturligtvis borde jag anteckna hennes skildringar. Men tyvärr blir det nog inte gjort, här är så mycket, som lockar skrivlusten. Kanske så småningom . . .

Ni undrar nog, hur jag råkat ut i postalt hänseende. Jag är numera som ni vet inte den snälla postflickan, som var tacksam för varje ljusglimt i yrket, redo att beundra förmän, älska kamrater och på det hela taget vara en liten solstråle för alla. (»Tror jag, trallala«!!)

Nu är jag mycket kritiskt inställd, min tunga har fått en viss likhet med huggormens i snabbhet och giftighet.

I sanningens namn måste jag säga att hittills har jag ej känt något behov av att tömma giftblåsan. Detta verkar att vara ett vänligt postkontor både beträffande personal och allmänhet. Vid bakvägen finns inte ens det bryska anslaget »Obehöriga äga ej tillträde». Kära nån, inte kan en stackars liten gumma, som skall följa med postbussen till sin ödeby, stå utanför och frysa, om det är olaga tid. Det är bara att kliva på det, alltid finns det någon att prata med, och det kan vara mycket man

Postkontoret i Arvidsjaur 1929.

har på hjärtat. Härom da'n fick jag ett sådant där litet besök. Huvva, huvva, va hon hade långt hem och så satte hon sej och tittade ut genom fönstret med utsikt över stationen. Plötsligt vände hon sig till mig med strålande blick och pekade ut: »Fröken, de där ä väl tåge? Ja har allri sett nåt förut». — »Ja, men ni har ju talat om, att ni legat på Garnis i Boden. Hur kom ni dit då?»

— »Ja' flög förstås» sa gumman och såg ut som om hon tyckte jag var lite bakom flötet.

Får jag lov att presentera Personalen! T.f. postmästaren är nog så rundmagad och verkar hygglig och fridsam. Men . . . men . . . häromdan kom den unge brevbäraren (brevbäring existerar inte, men någon titel måste det ju vara) och sa troskyldigt »postmästaren säger att ja inte ska fråga Fröken om nånting utan »vända» (!) mej till fröken Nordfjell, men de bryr ja mej inte om, ja frågar bägge två!»

»Fortsätt me de, Eriksson, de går nog bra ska han se», sa jag. Akta dej, göbbe lilla, tur för dig att jag spar mitt krut till ädlare eller rättare större villebråd. För övrigt tycker jag det är lite synd om honom. Postassistenten, min från första stund goda vän Ingeborg Nordfjell, har mycket av min drastiska humor och vi ha båda lätt till spe och skoj. Det är »synd om den som är dum och bor i Värmland» skriver allas vår Selma. Det gäller inte bara Värmland.

Ovan nämnde biträde Eriksson, Sten, är ett under av flit och villighet. Han är alltid och allestädes närvarande. Detta energiknippe har 15 syskon, mest bröder, och energin tycks räcka till för alla. Men så ha de också att brås på. Pappan, kronojägaren, och mamman äro arbetsamma och hålla familjen i tukt och herrans förmaning. Det berättas att när insamlingen till Pansarbåten Sverige pågick sa pappa Eriksson: »Samla ni ihop pengarna, så står jag för besättningen».

Till personalen räknar jag med nöje Karlsson, till yrket postbusschaufför till själen fanatisk kommunist. Han gör vad han kan för att frälsa oss till den rätta tron, Sovjets allena saliggörande lära.

Till slut måste jag nämna vår lappgubbe, som forslar post till byar, vars namn jag ännu inte kan nämna med mina rullande »ärr». Han skall lära mig lapska har jag tänkt mig. Men det blir nog inte mer än porris, porris . . . Stens energi måtte inverka på oss alla, alla arbeta vi som slavar, men här behövs det. Det blir en annan historia. När jag får tid.

Postmästare Hedberg visade med stolthet sitt kontor. Det kunde han gott göra. Lokalen är ny liksom postkontorsvärdigheten, t. o. m. nyare, ljus och trevlig. Vad jag saknar är ett kassavalv. Låt vara att kassaskåpet verkar massivt, men jag gillar inte att stora penningssummor och värden endast skyddas av en skåpsdörr. För all del, på en av hyllorna ligger en pistol, laddad enligt uppgift. Nu på söndag skall jag ut i guss fria natur och skjuta stadgade övningsskott under vederbörlig kontroll.

»I den gamla lokalen», sa Ingeborg, »hängde pistolen på gaveln till ett blankettskåp på så sätt att när man tagit betäckning måste man skjuta med vänster hand».

Posten brinner

(Sommaren 1930, nedtecknat i april 1968)

När- och varhelst några av det gamla gästisgänget träffas och pratet händelsevis tystnar behövs det bara »kommer ni ihåg när Posten brann» för att stämningen åter skall stiga. Alla prata i mun på varann och var och en har sin version av händelsen.

För att få någon ordning i det hela måste jag förlita mig på mitt eget minne. Jag bodde ocentralt och hörde ej brandlarmet, varför jag tyvärr ej var med från första stund. Det lär annars varit mycket effektivt. En medlem av »frivilliga brandkåren» rusade genom gatorna omväxlande blåsande i en lur och ropande »posten brinner, posten brinner».

Efter branden i posthuset. »Den obrukbara brandsprutan».

Släckningsarbetet var i full gång, när jag äntligen kom rusande. Men ändå måste jag bromsa upp några ögonblick för att ta en överblick av scenen. Den var så tjusig på något sätt.

På gatan stod en brandspruta ensam och övergiven, på gården myllrade det av folk i alla åldrar. Brandchefen, rallare-ingenjören Zettermarck hade först infunnit sig (ganska naturligt, då hans våning var belägen över postlokalen). Han bildade langarkedja, hinkar fick ersätta den strejkande sprutan. Branden hade utbrutit i en skräddarverkstad i posthuset. Den hade ej fått någon vidare spridning, det var mest rök. De små eldflammar, som letade sig fram, hölls i tukt och herrans förmaning av vattenflödet från hinkarna. Dessa gingo ur hand i hand. Allt fler hjälpare hade gripi in och kedjan buktade allt mer. Det var många goda vattendroppar som gingo förlorade under färden. En och annan individ var nog osolidarisk att ta en genväg till målet, men återkallades snart till ordningen.

Under tiden var min kollega Ingeborg i full fart att med hjälp av rallare utrymma postkontoret. Att räddningsarbetet utfördes mitt i natten utgjorde inget hinder så här års för dem som bor i Midnattssolens land. Mitt samvete bjöd mig att överge den glada »hinkningen» för att delta i räddandet av postens ägodelar.

De stora tunga Boråspaketen gav full sysselsättning. De placerades ut i långa rader på gården, där de fingo skydd för vattenskadorna. Mot tjuvar

behövdes det inget. Inte ett paket, inte en sak försvann, även om den återfanns i en papperskorg i likhet med en av 1-gramsvikterna. Värst hade det varit med kassaskåpet, det stora åbäket. Ingeborgs vänner rallarna lossade fönsterposterna och baxade ut dyrgripen. Där fordrades kraftiga tag. Journaler, redovisningsböcker, värden och stora påsar med växelmynt, inlevererade från 18 poststationer (om jag inte minns fel) och redo för insändande till Riksbanken, ack ja, vad allt fanns där inte . . .

Starka armar och grova bräder övervann alla hinder. Och kanske hejarvisan också hjälpte till: »här går ett å här går två, här går trean, fyran kommer å femman slår».

Förgäves hade jag sett mig om efter vår postmästare. »Har du inte sänt bud efter chefen», undrade jag. »Jag ringde till Gästis de' första jag gjorde», muttrade Ingeborg. Gästgivaren hade själv gått in till honom och försökt få liv i den fridfullt sovande: »de brinner på posten . . .» Postmästaren lyfte på ena ögonlocket, talade och sade: »varför just på posten?» och somnade. Han uppenbarade sig emellertid så småningom och kunde lugnt konstatera, att faran var över. Tack vare vindstilla hade inte ens en gnista hittat vägen till hans domän.

Trötta och nöjda efter välgjort värv började nattens hjältar dra sig hemåt, många till Gästis för att utbe sig en tidig extra frukost. Men då sa jag: »Om en timme skall allt vara inplockat igen. Kl. 8 öppnar jag kontoret. Någon expedition i det fria tänker jag inte ha. Det blir att sätta fart igen.» De snälla mänskorna gjorde som jag sa, och kl. 8 prick öppnades kontoret.

Hela staketet, som omgav gården var vid det laget behängt med den stackars skraddarens rök- och eldskadade varor.

På gatan stod fortfarande brandsprutan ensam och övergiven.

För Ingeborg och mig stundade i verklig bemärkelse RÄKENSKAPENS DAG. Växelmynten hade sprängt påsarnas snören. En flod av silver och koppar strömmade oss till mötes, då skåpdörren öppnades. Sedelbuntarnas banderoller hade inte heller motstått den hårdhanta behandlingen under luftfärden.

Minnen från inspektionsresor

skildrade av f. postassistenten
Ingeborg Weigl, född Nordfjell.
1929. Upptecknat 1968.

Inspektionsresan till Båtsjaur startade Olle Hedberg, Martin Östmark och jag i arla morgonstunden med gästgivare Lundström som chaufför. I Arjeplog låg en motorbåt (baksmälla) och väntade och vi gjorde en underbar färd på Uddjaur. Vädret var vackert och luften klar, så man såg vida omkring. Jag glömmer aldrig första gången, jag kom till Arjeplog, vilket mäktigt intryck de vita fjälltopparna långt borta i fjärran gjorde på mig. Sen blev man ju van vid dem och mindre imponerad. För att återgå till vår resa på Uddjaur så började vi så småningom skönja land framöver och då såg vi svenska flaggan i topp vid en av stugorna, varför jag fann mig föranlåten att fråga båtföraren om orsaken. »Jo, postmästarn kommer ju», svarade han. Olle fick ett förskräckt uttryck i sina runda ögon och Östmark och jag hade lite svårt att hålla oss för skratt. »Hur kan dom veta det», frågade Olle. »Jo, pappa var på platsen (Arjeplog) igår och hade hört att postmästarn beställt båt». När vi kom fram stod ett dukat kaffebord och väntade på oss, och inspektionen gick utan anmärkning. Kan man tänka sig!

Men något dukat bord mötte oss inte en gång när jag följde Herman Åslund på inspektion till Bergnäsudden. Han vikarierade för Olle och hans fru var för tillfället i Arvidsjaur och var också med på resan. Även nu startade vi tidigt och fick lite kaffe i oss innan vi reste i bil till Avaviken och vidare med motorbåt. De här motorbåtsfärderna är förstås minnen för livet och vad jag också minns är att sjöluften sökte så in i Norden. Med andra ord man blev så hungrig att man kunde gnaga på fingrarna. När vi kom i land den här gången, var fru Åslund och jag färdiga att störta till första bästa stuga och be att få köpa mat, men se det gick ju inte. Herman Åslund, den försynte mannen, som onekligen var vår ledare, gjorde sig ingen brådska. Han gick långsamt och tog t. o. m. en liten omväg för att se på ett litet kapell, som fanns där i närheten, medan hans hustru och jag knappt orkade hänga med. Så småningom nalkades vi posthuset, och med dröjande steg gick postmästaren upp för bron. En kvinna, som antagligen sett oss länge från fönstret, kom ut. Jag väntade bara, att postmästaren skulle be om ursäkt för att vi trängde oss på, men det gjorde han i alla fall inte. Vi fick komma in och började räkna kassan. Medan vi höll på med det, frågade fru Åslund, om vi

möjligen kunde få köpa lite mat. Ja, dom hade ju inte hemma nåt för tillfället, men det skulle nog ordna sig ändå. »Ja för all del», sa postmästaren, »vi väntar så gärna, det är ingen brådska». Om blickar hade kunnat döda den gången, hade nog inte Östersund längre fram fått en postmästare, som hette Herman Åslund. Det är då säkert. En fin, trevlig och försynt man var han. Vi fick ju mat också så småningom. Två ynglingar tog en båt och for ut på sjön och kom tillbaka om en stund med två fina laxöringar.

Ja, så var det resan till Norra Bergnäs. Postmästaren och veterinären hade samordnat en resa för att inte djurägarna norr om Arjeplog skulle drabbas så hårt av resekostnaderna för veterinären. Det var överenskommet att vi skulle resa tillsammans till Arjeplog eller kanske något längre, där bil skulle möta veterinären. Dit kom vi ju också efter att ha stannat vid några »suptallar» efter vägen. Lundströms bil var som dom gamla hästarna van att stanna av sig själv där och så kom fickflaskan fram och den som ville tog sig en färdknäpp, som det så vackert hette. Chauffören också förstås! Olle och jag och Lundström fortsatte efter det vi lämnat Åke. Jag tyckte vägen aldrig ville ta slut. Mil efter mil och inte såg man en mänsklig varelse på hela vägen. Någon ren sprang då och då över vägen. Det var allt. Efter inspektionen i Norra Bergnäs gav vi oss av på hemväg igen och jag vill minnas, att vi gjorde nån avstickare från vägen. Vi kom till en avläggset liggande stuga och när vi kom in dit, var där en hel deputation med gubbar färdig att komma med sina önskingar om bättre postföring till deras avläggset liggande gårdar. Det var Åke som varit före oss och sagt åt någon inföding att nu var postmästaren i farten och på väg dit, så nu skulle dom trumma ihop så många som möjligt och framföra sina anspråk. Stackars Olle! Han hade det inte lätt. Åke hade vi inte sett till men när vi åkt några mil på hemvägen, upptäckte vi en pilsnerflaska med ett papper nedstucket i flaskhalsen. Den stod mitt på vägen. Det var flaskpost från Åke, där han skrev och ritade var han var och var vi var och var vi sedan kunde träffas igen. Det gick efter beräkning och sen bar det iväg, de tretton, fjorton milen hem igen.

Ödemarkens Jul. 1929—1930

— — — — —

Förlåt förlåt, jag förstår att ni undrat och undra, hur det varit för er stackars förrymda syster. Förra året Paris, i år »Lapphelsiket» för att tala med fåkunniga sörlänningar.

Julfriden har som vanligt lyst med sin frånvaro. Ni känna väl ända till leda igen den gamla vanliga klagovisan! Julglädje har det däremot varit.

Dessa Boråspaket, som vältrat in hela hösten, kulminerade strax före jul! Vi ha släpat på dem och vi ha lyft upp dem så musklerna knarrat. Penningmarknaden har även varit god. Ibland känner jag mig som en korsning av paternosterverk och räknemaskin. Liv och rörelse, representanter för 3 revirförvaltningar, lantmätare, landsfiskal, adel, präster, borgare och bönder och rikets övriga invånare möta upp på kontoret. Lördagarna är framför allt rallarnas dag.

Visst är det fläkt över det hela. Arbetslusten har kommit tillbaka. Det finns gott om original bland kunderna, ofta lite på sniskan men alltid goda och glada. De ska få ett eget kapitel längre fram, då jag hunnit samla mer material.

Julen var det, ja.

Full rush helg- som vardag, öppethållandet är emellertid mer *begränsat* på de förra (annandan helt stängt för allmänheten, kan man tänka . . .) Ankommande och avgående poster måste förstås expedieras alla dagar intill världens ända. Ingen brevbäring i detta stora samhälle inte. I en yttre avdelning är anordnat med ett 100-tal amerikanska boxar, vid vilka allmänheten köar i väntan på klarsignalen »färdigsorterat». Under väntetiden hinner en och annan med konstnärlig läggning berika väggarna med teckningar, ganska oskyldiga förresten.

Själva julaftons afton voro några löshästar från Gästis, däribland er syster och hennes kollega bjudna till en godhjärtad jägmästare, änklings sedan några år med en snäll svärmor som värdinna. Man blir verkligen väl omhändertagen, vart man kommer. Det är kanske ett led i kampen mot lappsjukan, som lär härja epidemiskt bland sörlänningarna. Naturligtvis helst vid juletid, då mörker och kyla sätta in på allvar.

Vilken fest . . . För mig var det något alldeles nytt, skogislivet. Här dominerar jägmästarna. Här åts och dracks och sjöngs julsånger men mest skogisvisor. »Hej tomtegubbar slån i glaset» avbröts av »Gerda, min lilla Gerda» och »En ängel gick kring vårt hus» i sällskap med »Våra bockar och våra getter å våra fyrfota fän» . . .

Som vanligt måste postslavarna avbryta trevnaden för ett par timmar. På postkontoret stod en väntande kö längtande efter julhälsningar från när och fjärran. De finga våra på köpet . . .

På det hela taget ha vi ingenting emot de där avbrotten. Vi gå båda fast det bara är en som är i tjänst. Skönt med frisk luft, den vädrar hjärna och lunga. Mera luft fick hela sällskapet, när vi efter den glada festen gjorde en avstickare till den igensnöade parken, vars enda vegetation utgjordes av samhällets julgran. Den stod där så strålande men ack så ensam.

Det avhjälpes snart. Den fick minsann vara med om en riktig ringdans och lyssna till såväl »Nu är de' jul igen» som »Anders Persas stuga». Att dansen tråddes i djupsnö av ett middagsklätt sällskap förhöjde det hela. Måhända granen kände sig lite konfunderad, den var kanske mera van vid troll och skogsrån på julnatten.

Ja, kära ni »en dåre är jag vorden, en dåre bland dårar . . .»

Efter ett par timmars återhämtning träffades vi i julottan. Den sköna morgonstunden hälsades, och värma närma till varandra lät mer spontant här vid polcirkeln än i en stor fin överfylld kyrka i Kungl. Huvudstaden.

Jag måste erkänna att jag tänkte på er mina kära. Det gjorde jag under predikan. Den satte som vanligt fart på min tankeflykt.

Juldagen hade jag långvakt.

Med avund tänkte jag på det sovande Arvidsjaur men det var bara att gno på det med ank. och avg. post. Att hålla öppet för allmänheten en sådan här morgon är ganska otacksamt. Det är inte förrän vid middagen efter gudstjänsten man erinrar sig, att posten är det enda nöjesetablissemanget, som finns att tillgå en sådan här helig dag.

Enligt Postsparbankens förmenande är sön- och helgdag en mycket lämplig dag för sparbanksgöromål. Speciellt är det en god lösning på ficksparbösseländet.

Har Ni, mina Kära, ficksparbössor för egna och edra barns räkning? För min skull och för mina kollegers, gör er av med dem snarast. Våra välsignelser följa eder. Om än aldrig så söt blir en postfröken sur när ni komma dragande med dessa små helvetesmaskiner. Den nyckel har ännu ej sett dagens ljus med vilken man kan öppna bössan på *en* gång och i ett sammanhang. Postfröken mixtrar och krånglar och kön bakom er växer och krånglar den med. Ack ja, ficksparbössor äro en djävulens uppfinning. Därmed inget ont sagt om den initiativrike och store organisatören Döss, ehuru smeknamnet på hans departement, Dössriket, onekligen leder tanken till visst håll.

Förresten har jag själv kommit på ett gott förslag. Det skulle gynna kyrkan samtidigt som postsparbanken. Ja, varför inte samarbeta på söndagarna i stället för denna illojala konkurrens? Det behövs bara ett litet anslag om att kyrkvaktmästaren utdelar en ficksparbössla till var tionde besökare för att besöksfrekvensen skall stiga. »Skynda på! Kanske Du är den tionde.»

Vad säger ni, mina kära vänner och läsare om förslaget? Vad mina kolleger säga, vet jag . . .

Nöjd och glad över min juldag och alla vackra tankar den framkallat gick jag hem.

Ta't lugnt, sådana där hädiska tankar hade jag ej tid med förrän just nu. Och nu vill jag sova, sova, kanske också drömma . . .

Resa i Sverige.

Oktober 1931.

Min kära Syster!

Förlåt, förlåt din enfödda syster, som verkligen syndat på nåden och inte givit ett livstecken ifrån sig på länge. Jag undrar ej på att du är förbajad. Det är jag själv. Men jag har fått mitt straff. Här sitter jag på mitt rum och kan inte annat, mörbultad och blåslagen. Så slutar min så efterlängtade semester.

Jag har varit med om min första bilolycka, men som du ser lever jag och titta inte i slutet på brevet . . . Fast det är en lång historia och jag förstår att du skälver av upphetsning.

Visst hade jag tänkt hemsöka dig och inte minst Söderns varma länder på semestern. Det var en så gräsligt kall och ruggig sommar, mina väderleksrapporter har avslöjat det med jämna mellanrum. Jag spådde men valutaeländet rådde, när tiden var inne.

Jag lät förståndet och uppmaningen »res i Sverige» råda. Nu skall du få en riktig reseskildring. Jag har inte annat att ta mig till i väntan på eventuella besök.

När jag ändå var här uppe kunde jag ju passa på att se mig om ordentligt. Beväpnad med ett oförfärat mod och trampcykel tog jag tåget till Luleå, besåg staden, besökte en mycket trevlig jägmästarefamilj och fortsatte till Kalix med buss. Där residerar på Posten en av våra få kvinnliga postmästare, gu'vet om det ej är den enda. Det var henne jag vikarierade för i Gävle som förste postexpeditör före »prövningen». Den slapp Thyra Högström ifrån. Hon föll för åldersstreckket. Tur för henne det. Tack vare flera års vikarierande på flerfaldiga kontor och kanske med lite hjälp av vår vän, postdirektör Carstensen, har hon nyligen hamnat som chef på det kontor där hon startat sin bana. Rättvisan har haft sin gång, Glory Halleluja. Med Thyra som postmästare och min förra kamrat Ingeborg Nordfjell, numera postassistent här, som hjälp går nog postkontoret en strålande framtid till mötes — djävulen till förtret.

Det var ett trevligt möte i kamratandans tecken. Thyra är så full med posthistorier, men det kan ju inte roa dig. Joo, det gräsliga mordet för många år se'n mellan Haparanda och Kalix kan skänka en liten rysning än i våra dar minsann. Så här var det. Thyra hade nattvakt och satt och väntade på postskjutsen från Haparanda. Den dröjde och dröjde och kom helt enkelt inte. Det var ej så underligt. Både postföraren och skjuts-

pojken hade mördats. Vid expedierandet av posten på kontoret i Haparanda biträdde en postiljon, Åberg, som därefter lämnade kontoret strax efter det postföraren gett sig iväg med släde och post. Körsvennen var en ung pojke, son till den som höll hästarna på linjen Haparanda—Luleå. Åberg gensköt dem och bad att få åka med. Han satte sig bak i släden bland postsäckarna. Därifrån slog han postföraren i huvet med en yxa. Pojken hade hoppat ur och sprang tillbaka mot hemmet, men upphanns av Åberg, som mördade honom på samma sätt.

Först misstänkte man, att några finnar begått mordet, men den rätte mördaren körde snart fast. Bl. a. hittades en knapp, lössliten ur Åbergs uniformsrock, liggande i fordonet. Åberg dömdes att mista livet, men hamnade i stället på sinnessjukhus.

Det var en verkligt kuslig historia.

Egentligen hade jag tänkt ta postbussen på min fortsatta färd till Haparanda. Istället tog jag min trampcykel i arla morgonstunden, jag kanske fann den säkrare än postens fordon efter vad jag hört kvällen förut. Men jag ångrade mig nästan. Nästan alla de 6 milen gick genom skog och bara 3 byar passerade jag och bara finska pratades där.

Desto vänligare och mycket vackert i höstfärgerna fann jag Haparanta för att tala landets språk.

Under flera år kunde jag inte höra stadens namn utan att tänka på en bild från krigstiden. Jag såg för mitt inre en oändlig skara krigsinvalider släpa sig fram eller bli burna över en oändligt lång flottbro. Jag besökte nu kyrkogården, där ett gravmonument över 218 invalider förtäljde att för dessa blev deras första anhalt på svensk jord även deras sista. Jag hörde berättas att en ömhjärtad stadsbo tagit vården om graven under sitt speciella skydd. Det hände ännu att hon fick medel till detta från anhöriga till de avlidna.

Ännu ett monument kan staden uppvisa — ett tragikomiskt. Ett monument över svikna förhoppningar. Det kom till under stadens storhetstid, då den uppehöll kontakten mellan öst och väst tack vare kriget. Det är Järnvägsstationen. Något mer vräkigt och skrytsamt har man väl inte sett maken till, inte i så enkel omgivning åtminstone. Du skulle se — marmorpelare och hallar och trappor så gu'sej förbarne över mänskors dårskap.

Tyvärr är det bara passagerare — och godstrafik, som saknas.

Jag hade tänkt bättra på statens affärer med 40 öre, d.v.s. med det belopp en biljett III kl. till Torneå kostar, men som jag insåg att apostlahästarna snabbare skulle föra mig till Suomi föredrog jag dem.

Nej, det här går inte an. Det blir en hel reseskildring à la Linnés lapplandsresa, därmed intet ont sagt om den lärde gubben. För resten

kan du gärna gömma det här opuset, det kanske kan vara roligt att läsa en gång i framtiden.

Jag blir avbruten ideligen, dom ä så söta och hälsa på. Min doppvärmare är jämt i farten. Jag har 9 sittplatser, se'n jag äntligen fick min omklädda möbel från Enköping. På kvällarna räcka de ej till alla gånger utan stolar lånas från grannen.

Nu skall det gå undan. Jag var i Torneå, men där blev jag ej längre tid än det tog för mig att trava genom sta'n, som ligger på svenska sidan om älven, till färjan över till järnvägsstationen. T.f. postmästaren i Haparanda lurade mig nämligen att fortsätta resa till Uleåborg, nej Oulo bevars väl. Staden var väl värd att beses och framför allt var Frimurarehotellet något fantastiskt i matväg. Han hade rätt i båda fallen. Min nationalstolthet fick en riktig törn — vad är väl vårt smörgåsbord vid jämförelsen — rena fattigdomen. Och priset, priset, 1,75 i svenska pengar.

Men inte fanns det något kvar från svensktiden efter vad jag kunde förstå. Endast en butiksfröken kunde prata svenska, och det var med ansträngning. Hon sa' att förr hade det varit flera svenska skolor men nu fanns det bara en samskola, som uppehöll traditionerna.

Du förstår nog att jag besökte kyrkogården. Det har blivit en man tror jag. Det mest gripande där är en stor grav över fallna »vita» soldater, prydd med en stentavla, visande en yngling dignande under ett pilregn. Det fanns väl »röda» offer också? Men var lågo de? Kanske utanför kyrkomuren likt forna tiders förbrytare.

Resan till Oulo, bevars väl, är ej så lång, men den tog sin tid tack vare att loken eldades med ved. Det var ett stånkande och pustande.

Men ett intet i alla fall mot *mitt* nästa dag, då jag fortsatte min svenska resa per cykel genom Tornedalen. De nygrusade vägarna förstörde mycket av skönhetsintrycket naturen borde gjort. Jag såg mest på skyltarna: »Varsamt. Vägarbete pågår.» Den ende vägarbetaren var banne mej jag själv.

Jag hade föresatt mig att i Karungi leta upp historiska minnen från krigstiden, då byn i likhet med Haparanda var en förbindelselänk mellan öst och väst.

Jag hade tur att träffa på en pratsam man i kronans kläder, om de nu voro en gränsridares eller tullares. Knappologi är inte mitt ämne. Han hade ordet i sin makt på oförfalskad norrländska, vilken jag dock ogenerat tänker förfalska å det grövsta.

»Var trafiken gick över älven, va de ja. Jo de ska ja säja Frun eller Fröken eller va ho ä, de gör förresten de samma. Ser ho take därborta, de är take på station på finska sidan, förstår hon. Gamla station låg

nåra meter längre bort, å däremellan va de rörelse ska ho se. Å de va foror på natten så de kan ho inte tro. Ja' kan berätta e sak som e så gott som e anekdot, så ho kan begripa hurdant de va. En aff'ärsman här hadde 200 hästar å lika många karar å så strejka kararna en dag å då kan ho tro frun eller va ho e, att ja sa te en kamrat nu ska vi se på älven om de märks att 200 hästar å karar ä borta . . . I helsike märktes de, så då kan ho förstå . . . Å folk från alla länder va här. De va kineser me långa hårpisker å greker å turkar, jaa ja kan säga utan å ljuga, de finns inte ett lann i hela världen där inte nån har vare här å vet var Karunki ligger. Baracker fick dom föra opp å gamla lader bodde dom i, både hästar å folk. De va en tid då mänsker förtjante mer, men inte vill ja ha den tin tebaka inte, de säger ja då, de va så packat i vareviga vrå, så när ja kom hem hitta ja knappt te gumman.»

Trots den livliga skildringen var det svårt föreställa sig den lilla tysta byn som centrum för världstrafiken.

Sen tog jag tåget och låg över natten i Övertorneå. Där är det nåttur-skönt (snälla Ellen, glöm inte att tonvikten skall ligga på första stavelser) och Avasaksa beundrades pliktskyldigast med tanke på tsarens jaktlott en gång i tiden. Stackars Nicke!

Du tycker väl jag är en konstig kropp, som egentligen gjort hela resan för att se och fara över en bifurkation. Kommer du ihåg från Carlsons geografi, vad en bifurkation är? Jag tyckte ordet var så tjustigt och svårlärt att jag redan då längtade att stifta bekantskap med den. Våran bifurkation är en av de största i världen. Inte för det jag såg någon skillnad på Tarendö- och andra älvar men i alla fall. »Nu är det gjort», sa han som försvor sig.

Nu gör jag ett raskt hopp till Kiruna, där jag skulle hemsöka vänner med rötter i Arvidsjaur. Hoppet blev ej så raskt, då bilen var modell Å och vattentanken läckte, alla vattendrag hemsöktes från älvar till vattenspussar . . .

Neej, nu måste jag göra uppehåll och hämta andan och doppvärmarn. Du får fortfarande leva i spänning . . .

Det blev en glad kväll i Kiruna. Familjen hade inviterat ytterligare ett par goda vänner. I stundens yra inbjöd de oss att dagen därpå, söndag, vara med om invigningen av deras nya bil. Det lät lockande, en heldags färd i Lappmarken. Vart färden skulle ställas finge framtiden utvisa. »Om Gud vill å re'skapet håller», glömde jag att tillägga.

Vid avfärden beundrade vi naturligtvis åket. Nog hade jag helst sett att den varit lite större åtminstone på bredden, men man har ju fint sätt. För 5 personer var den avsedd och vi voro sex. Mitt värdfolk och jag fick klämma ihop oss över hövan i baksätet. Fortfarande okänt mål, Karesuan-

do eller Muodoslompolo. Ungefär en mil hade vi farit på den breda fina vägen, då chauffören vänder sig om till oss i baksätet och sa någonting. Det skulle ha ej gjort. Bilen reagerade genast, for kors och tvärs, ägaren slog stopp och back, bilen ilsknade till, skuttade och vrenskades och la sig slutligen ned, naturligtvis på vänster sida, där jag satt med två personer över mig. »Lever ni?» frågade »föraren av olycksbilen», som det brukar stå i tidningarna. Se'n frågan blivit med ja besvarad, voro vi ganska tysta och väntade på vad som skulle hända.

Jag såg inte men hörde att bilens dörr, för tillfället tak, började ge ljud ifrån sig och en röst frågade, om vi levde. Det gjorde vi fortfarande. Då började urplockningen, som jag fick ganska mycket obehag av tills den kom till mig själv. Till slut stod vi i samlad tropp och tackade vår räddare, en chaufför och hans passagerare. Deras taxi var det enda fordon vi såg på hela tiden. Så nog hade vi tur. Passageraren i taxin var nästan mer chockad än vi. Han hade inte kunnat tro annat än att vår tystnad betydde dödens tystnad. Efter alla krumsprång hade bilen snurrat runt och pekade nu åt rakt motsatt håll än den bort. Chauffören var mer kallblodig och medan hans passagerare väntade vid vår havererade bil, körde han oss till lasarettet. Fru — vad hon nu heter — hade fått ett stort jack i huvudet, som till hennes och makens smärta till stor del blodat ned den förut så fina inredningen, i *bilen* menar jag.

När vi hört att hon blivit hopsydd och skulle stanna på sjukhuset tog mina vänner och jag farväl av maken, som lite generat sa': »vi kom varken till Karesuando eller Muodoslompolo». Kallsinnigt sade jag, att han borde tacka Vår Herre, att vi inte kom till Himmelen. Dummer, han borde visat mer intresse för oss än för den nya fina bilen. Han var kanske chockad . . . Du skulle sett oss, när vi tågade hem arm i arm alla tre, gravallvarliga, lätt derangerade i klädsel och mitt i gatan i Kiruna, där kyrkfolket kom från gudstjänsten. Solen sken och klockorna ringde. Och vi gick alltjämt tysta hem till oss och kaffepannan. Nästa dag for jag direkt hem, jag var rätt rådbråkad och stelnade till mer och mer.

Någon läkarehjälp brydde jag mig ej om, det var alldeles tillräckligt att en sjuksköterska kom och fick sig ett gott skratt åt min färgstarka kropp.

Ingen har haft hjärta för mina lidanden. Många besök får jag, doppvärmaren är i full aktion och en och annan stol måste avhämtas hos grannen. Men när jag kvider över mina inälvor, som lossnat och vandra omkring i min stackars stofthydda utan att kunna ta vara på sig själva, då säger man bara lugnande, att de ska stänga dörren ordentligt efter sig,

så inget organ skall kunna smita. Och dem skall man bjuda på kaffe . . .

Hoppas du, min kära syster, deltar mer med mig. Och nog är det roligt att vi ännu en tid tycks få kampera ihop.

Ur en lokaltidning år 1931:

Arvidsjaur Nat. Ungdomsförening

hade lördagen den 12 dec. anordnat sin numera traditionella Luciafest å Centralhotellet. Kvällens föredragshållare var fröken E. Sahlgren, som talade över ämnet: Mannens likställighet med kvinnan, därigenom föraktfullt åsidosättande det av styrelsen uppsatta ämnet: Kvinnans likställighet med mannen. Sällan har dock mannen förunnats nöjet att bliva nedgjord på ett så spirituellt och roande sätt, och de manliga medlemmarnas leende miner och applåddåskor visade ej den förkrosselse de borde hava känt. Tyvärr vågade sig ytterst få av de kvinnliga medlemmarna med i den efter föredraget följande diskussionen; de åtnöjde sig på två undantag när med att bemöta sina manliga opponenter med mörkdande ögonkast och isande tystnad. Efter en underhållningsavdelning med violinsolo av musikdirektör Strömberg och deklamation av jägm. Hollander och ingenjör Zettermarck, samlades medlemmarna kring ett långbord och trakterades med kaffe och lussekattor av tvenne Lucior.

Föredraget:

Kvinnan av idag är ju käck och spänstig, socialt och sportintresserad och sköter i många fall icke utan framgång hus och hem. Vid en jämförelse mellan henne och den stackars underkuvade mannen har man lite svårt att tänka sig att han en gång varit hennes like.

Vetskapen om de många överraskningar livet har att bjuda på, det är som en modern berg- och dalbana, förmådde mig att söka i hävderna för att utforska mannens och kvinnans ställning inbördes under förflutna tider speciellt här i Norden. Det var då jag till min förvåning upptäckte, att mannen under århundraden innehaft en ledande ställning och t.o.m. haft den förmåtenheten att kalla sig *skapelsens herre*.

Det skulle kanske intressera mina åhörare att med mig göra ett hopp till dessa gamla för mannen så goda tider.

Så långt tillbaka som under vikingatiden synes könen ha varit relativt jämställda. Åtminstone får man den uppfattningen genom Tacitus berömda skildring av germanerna. »Hustrun är», säger han, »mannens kamrat i både arbete och faror.»

Här sticker dock den manliga egoismen fram sitt hydrahuvud. Arbetet och farorna får kvinnan dela. Då det är fråga om nöjeslivet, ställer sig saken annorlunda. När mannen sticker ut till havs på sina årligen åter-

kommande nöjesresor till kontinenten, då är det slut med kamratskapet. Hustrun får stanna hemma, slita för hus och hem och ha bekymmer för trältjänstefolket. Under tiden är mannen ute och slarvar på främmande kust och lever bus så man ber Gud bevara sig för honom.

En vacker dag slår honom samvetet, han kanske känner sig trött och behöver vila upp sig. Han styr kosan mot hemmet, på vars tröskel den trofasta makan stått och spejat och spanat. Han försöker överskyla sin långa bortovaro genom ett manhaftigt uppträdande och kväder:

Hej på dig hustru
Hem har jag kommit
Vila jag ville.
Bringa mig bågarn
Mätta mig magen
Lappa och laga
lumporna mina

varefter han slår sig ner i högsätet omgiven av skrävlande och skrytande dryckesbröder. Husfrun och tärnorna kredensa bågarn, barden strängar sin harpa och besjunger männens illdåd.

Så går vintern och när våren kommer och lockar, och männen och drakskeppen äro uppriggade, ge de sig åter ut till nya nöjen i Söderns sköna länder.

Efter kristendomens intåg blir kvinnans ställning betydligt försämrad. Kanske detta berodde på skapelsehistoriens revbensteori, en teori som antagligen tillkommit genom feltolkning av skriften. Om vår Herre tagit ett av mannens revben och därav skapat kvinnan borde ju denna förlust på något sätt gjort sig märkbar. Härom nämnes dock intet. Men väl om Adams upprörande brist på ryggrad, då han vid den bekanta äpplestölden skjuter hela skulden på Eva. Därför vågar jag komma med den djärva slutsatsen, att det är *ryggraden* som bildat grundstommen till kvinnan. Emellertid omfattas naturligtvis den första teorin med förkärlek av männen, vilka med hänseende på ett revbensbrotts ringa betydelse däri inlägga något ringaktande för kvinnor. Den annars så förståndige aposteln Paulus har, som jag hoppas ofrivilligt, bidragit till mannens överlägsna hållning genom sin bekanta uppmaning »kvinnan tige i församlingen», ett yttrande som tillskrivits allt för stor betydelse, då det antagligen tillkommit i hastigt mod. Han har kanske irriterats genom att han störts i sin myckna brevskrivning.

Ett sorgligt uttryck tog sig denna ringaktning i Olaf Tryggvasons behandling av sin fästmö Sigríd Storråda. Då hon ej strax var redo att övergå till kristendomen utan med den trofasthet som utmärkte och fortfarande utmärker den nordiska mön, ej ville överge sina gamla gudar, slår han henne brutalt i ansiktet med det bekanta utropet: »Fy på sig, gamla hundhedningen».

Med denna handling inledes den s.k. *riddartiden*. Så småningom mildras männens vilda seder, han börjar längta efter ideal. Naturligtvis är det kvinnan som får stå till tjänst. Hon placeras på en piedestal och måste därifrån genomlida alla de sånger hennes uppvaktande kavaljer diktar och sjunger med mer eller mindre ren stämma och avsikt. Hennes kinders fägring och hennes röda mun prisas i höga toner, men kinden hinner vissna och munnen blekna, innan mannen är färdig för äktenskapet. Först måste han dra land och rike kring och sticka ner alla som ej äro färdiga att ge skönhetspriset åt *hans* donna. Och som alla unga män försöka undfly äktenskapets bojor genom detta genomskinliga påhitt kan man tänka sig resultatet. Till slut återstod för kvinnan endast att gå i kloster, varifrån det endast lyckades för ett fåtal att bli bortrövade.

Denna korta tid av kvinnoförhärligande tar ett brått slut i och med att Birger Jarl uppträder och ger henne rätt till ett litet men dock fadersarv. Mannen börjar ana *inkräkterskan* och simsalabim, hastigt förvandlas den forna ängeln till en gemen häxa, som genom sina förförelsekonster förgör både man- och boskap. Till bålet med henne. Med dessa gräsliga ogärningar slutar emellertid mannens storhetstid. Ur bålet stiger kvinnan som en fågel Fenix, svingar sig högre och högre, går från klarhet till klarhet, naturligtvis under ett segt motstånd från mannens sida, tills hon slutligen uppnått den privilegierade ställning hon nu intar.